

АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СХИЛЬНОСТЕЙ ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА ДО ДІЯЛЬНОСТІ

Мул С.А.

У статті розкриваються результати проведеного дослідження комунікативних та організаційних схильностей офіцера-прикордонника. Дослідження побудовано на принципі відображення й оцінки випробуваними особливостей своєї поведінки в різних ситуаціях і певних схильностей у виборі стратегії поведінки в міжособистісних відносинах.

Ключові слова: особистість, розвиток, здібності, діяльність.

В статье раскрыты результаты исследования коммутиационных и организаторских наклонностей офицера-пограничника. Исследования основывается на принципе отображения и оценки исследуемых особенностей своего поведения в разных ситуациях и некоторых наклонностей в выборе стратегии поведения в межличностных отношениях.

Ключевые слова: личность, развитие, способности, деятельность.

This article presents the results of research of communicative and organizational abilities of border guard officers. The research is based on the principle of imaging and appraisal of behavior in different situations and some tendencies of choosing behavior strategy in interpersonal relationships.

Key words: personality, development, abilities, activity

Постановка проблеми у загальному вигляді. Комунікативні і організаційні здібності є основними в професіях, які за своїм змістом пов'язані з активною взаємодією між людьми. Вони є важливими факторами для досягнення успіху в багатьох професіях типу "людина-людина". Професія прикордонника належить до цього типу. Комунікативні та організаційські здібності є провідними в утворенні міжособистісних відносин, у згуртуванні членів колективу, в організації військових, учбових та інших груп, у притягненні до себе людей, в умінні організувати і направити їх діяльність.

Враховуючи, що комунікативні й організаційські здібності тісно пов'язані з потребами особистості, її інтересами й вибірковим емоційно-вольовим ставленням до діяльності, була розроблена психодіагностична методика опосередкованого виявлення комунікативних і організаційських здібностей – через виявлення й оцінку відповідних схильностей (методика "КОС-2"). Діагностиці піддаються потенційні можливості особистості в розвитку її комунікативних та організаційських здібностей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми комунікативних та організаційних здібностей людини здійснювали психологи Л. Виготський, П. Гальперін, Ф. Буслаєв, О. Леонт'єв. Вивченням проблем лідерської обдарованості займалися Д. Гулман, К. Ебромс, Ф. Хесселблейн, В. Большаков, В. Татенко, О. Матюшкін, Є. Худобіна, В. Моляко, О. Яковлева. Нові теорії щодо комунікативних здібностей вчителя розроблені Г. Андрєєвою, А. Годлевською, А. Капською. Забезпечили системний підхід при вивченні здібностей Н.А. Амінов, Е.А. Голубєва, В.Г. Григоренко, С.Д. Максименко, О.М. Леонт'єв, Г.С. Костюк, В.Д. Шадриков та ін.

Метою статті є дослідження комунікативних та організаційних схильностей офіцера-керівника (вміння чітко та швидко встановлювати ділові та товариські контакти, вміння впливати на людей, прагнення проявляти ініціативу та ін.).

Виклад основного матеріалу. Управлінська діяльність офіцера-керівника є основною практичною сферою в якій найбільш глибоко, всебічно проявляється психологія готовності до професійної діяльності. Враховуючи, що професійна діяльність офіцерів-прикордонників направлена на здійснення управлінських дій у прикордонних нарядах, підрозділах охорони державного кордону, штабах та інших органах управління нами для експериментального вивчення психології готовності офіцера-прикордонника до діяльності виокремлено діагностику комунікативних та організаційних схильностей, експертну діагностику стилів керівництво, методика вивчення стилів роботи керівника з документацією.

У дослідженні комунікативних та організаційних схильностей взяли участь 619 офіцерів-прикордонників, з яких:

- офіцерів чоловічої статі 505 офіцерів, що становить 79,1%;
- офіцерів жіночої статі 114 офіцерів, що становить 20,9%.

Досліджувані, які оцінені в 1-4 бали, характеризуються низьким рівнем виявлення комунікативних і організаторських здібностей.

Серед них мають комунікативні схильності 3 офіцери, що становить 0,5% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 2 офіцери, що становить 0,4%;
- жіночої статі 1 офіцер, що становить 0,8%.

Мають організаторські схильності 14 офіцерів, що становить 3,3% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 13 офіцерів, що становить 2,5%;
- жіночої статі 1 офіцер, що становить 0,8%.

Військовослужбовці, в яких комунікативні й організаторські схильності розвинені однаково серед досліджуваних із зазначеним рівнем відсутні.

Досліджувані, які досягли 5-8 балів мають комунікативні і організаторські здібності на рівні не нижче середнього. Вони не прагнуть до спілкування, переважно проводять час наодинці з собою. В новій компанії або колективі почувають себе скuto. Мають труднощі в налагодженні контакту з людьми. Не відстоюють свою думку, важко переживають образи. Рідко проявляють ініціативу, запобігають прийняттю самостійних рішень.

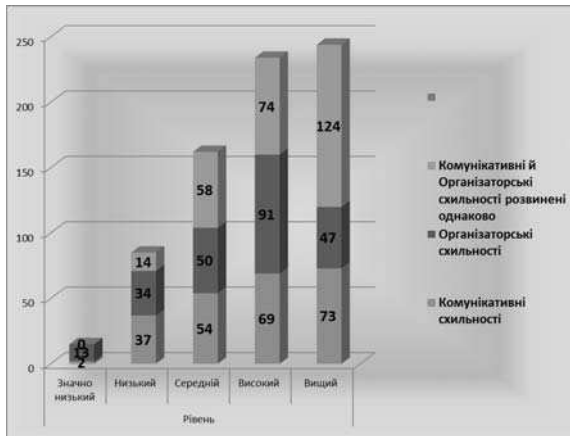

Рис. 1. Діагностика комунікативних і організаторських здібностей у офіцерів-прикордонників (чоловіки)

Серед них мають комунікативні схильності 43 офіцери, що становить 6,9% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 37 офіцерів, що становить 7,3%;
- жіночої статі 6 офіцерів, що становить 5,3%.

Мають організаторські схильності 44 офіцери, що становить 7,1% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 34 офіцери, що становить 6,7%;
- жіночої статі 10 офіцерів, що становить 8,8%;

Мають комунікативні й організаторські схильності які розвиненні однаково 16 офіцерів, що становить 2,5% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 14 офіцерів, що становить 2,7%;
- жіночої статі 2 офіцери, що становить 1,7%.

Для досліджуваних в яких 9-12 балів, характерний середній рівень виявлення комунікативних та організаторських здібностей. Вони прагнуть контакту з людьми, відстоюють своє, але потенціал їх схильностей не відрізняється високою стійкістю. Є доцільним формування та розвиток цих якостей особистості.

Серед них мають комунікативні схильності 67 офіцерів, що становить 10,8 % від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 54 офіцери, що становить 10,7%;
- жіночої статі 13 офіцерів, що становить 11,5%.

Мають організаторські схильності 67 офіцерів, що становить 10,8% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 50 офіцерів, що становить 9,9%;
- жіночої статі 17 офіцерів, що становить 14,9%;

Мають комунікативні й організаторські схильності які розвиненні однаково 78 офіцерів, що становить 12,7% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 58 офіцерів, що становить 11,6%;
- жіночої статі 20 офіцерів, що становить 17,5%.

Досягнення в 13-16 балів говорить про високий рівень проявлення комунікативних і організаторських здібностей досліджуваних. Вони не губляться в новій обстановці, швидко знаходять друзів, прагнуть розширити коло своїх знайомих, допомагають близьким та друзям, проявляють ініціативу в спілкуванні, здатні приймати рішення у важких, нестандартних ситуаціях.

Серед них мають комунікативні схильності 86 офіцерів, що становить 13,9% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 69 офіцерів, що становить 13,6%;
- жіночої статі 17 офіцерів, що становить 14,9%.

Результати проведеного дослідження з офіцерами-чоловіками нами зведено до табл. 1.

Таблиця 1

Результати дослідження комунікативних і організаторських здібностей у офіцерів-чоловіків

Сума балів	1–4	5–8	9–12	13–16	17–20
Рівень	Досить низький	Низький	Середній	Високий	Вищий
Комунікативні схильності	2 (0,4%)	37 (7,3%)	54 (10,7%)	69 (13,6%)	73 (14,4%)
Організаторські схильності	13 (2,5%)	34 (6,7%)	50 (9,9%)	91 (18,0%)	47 (9,3%)
Розвиток здібностей однаковий	-	14 (2,7%)	58 (11,6%)	74 (14,7%)	124 (24,6%)
Комунікативні схильності	2 (0,4%)	37 (7,3%)	54 (10,7%)	69 (13,6%)	73 (14,4%)

Мають організаторські схильності 118 офіцерів, що становить 19,1% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 91 офіцер, що становить 6,7%;
- жіночої статі 27 офіцерів, що становить 23,7%.

Мають комунікативні й організаторські схильності, які розвинені однаково, 83 офіцери, що становить 13,4% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 74 офіцери, що становить 14,7%;
- жіночої статі 9 офіцерів, що становить 7,9%.

Результати проведеного дослідження з офіцерами-жінками нами зведено до табл. 2.

Таблиця 2

Результати дослідження комунікативних і організаторських здібностей у офіцерів-жінок

Сума балів	1–4	5–8	9–12	13–16	17–20
Рівень	Досить низький	Низький	Середній	Високий	Вищий
Комунікативні схильності	1 (0,8%)	6 (5,3%)	13 (11,5%)	17 (14,9%)	25 (21,9%)
Організаторські схильності	1 (0,8%)	10 (8,8%)	17 (14,9%)	27 (23,7%)	7 (6,2%)
Розвиток здібностей однаковий	-	2 (1,7%)	20 (17,5%)	9 (7,9%)	21 (18,5%)

Найвищий рівень комунікативних і організаторських здібностей, а це 17-20 балів, у досліджуваних свідчить про сформовану потребу в комунікативній і організаторській діяльності. Вони швидко орієнтуються у важких ситуаціях. Невимушено ведуть себе в новому колективі. Ініціатори. Приймають самостійне рішення. Відстоюють свою думку та добиваються прийняття своїх рішень. Люблять організувати ігри, різні заходи. Наполегливі, успішні в діяльності.

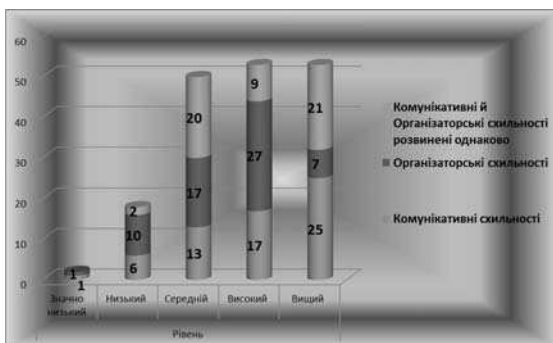

Рис. 2. Діагностика комунікативних і організаторських здібностей у офіцерів-прикордонників (жінки)

Серед них мають комунікативні схильності 98 офіцерів, що становить 15,8% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 73 офіцерів, що становить 14,4%;
- жіночої статі 25 офіцерів, що становить 21,9%.

Мають організаторські схильності 54 офіцери, що становить 8,7% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 47 офіцерів, що становить 9,3%;
- жіночої статі 7 офіцерів, що становить 6,2%;

Мають комунікативні й організаторські схильності, які розвиненні однаково, 145 офіцерів, що становить 23,5% від загальної кількості протестованих офіцерів, із них:

- чоловічої статі 124 офіцери, що становить 24,6%;
- жіночої статі 21 офіцер, що становить 18,5%.

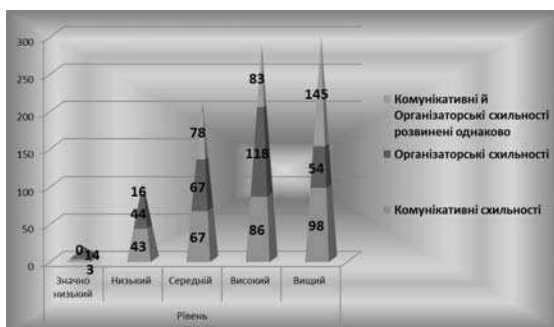

Рис. 3. Діагностика комунікативних і організаторських здібностей у офіцерів (загальна)

Узагальнені результати проведеного дослідження з офіцерами-прикордонниками нами зведено до табл. 3.

Таблиця 3

Зведені результати дослідження комунікативних і організаторських здібностей офіцерів-прикордонників

Сума балів	1–4	5–8	9–12	13–16	17–20
Рівень	Досить низький	Низький	Середній	Високий	Вищий
Комунікативні схильності	3 (0,5%)	43 (6,9%)	67 (10,8%)	86 (13,9%)	98 (15,8%)
Організаторські схильності	14 (2,2%)	44 (7,1%)	67 (10,8%)	118 (19,1%)	54 (8,7%)
Розвиток здібностей однаковий	-	16 (2,5%)	78 (12,7%)	83 (13,4%)	145 (23,5%)

Провівши аналіз даних, отриманих при проведенні дослідження за зазначеною методикою, можна констатувати, що: 24,5% офіцерів-прикордонників, які взяли участь у дослідженні (152 особи), відповідають вищому рівню комунікативних і організаторських схильностей, 33% досліджуваних (204 особи) відповідають високому рівню комунікативних і організаторських схильностей, 21,6% досліджуваних (134 особи) відповідають середньому рівню комунікативних і організаторських схильностей, 16,7% (104 особи) відповідають низькому і досить низькому рівням комунікативних і організаторських схильностей. Особливою категорією нами виділено досліджуваних, які мають однаковий рівень розвитку комунікативних і організаторських схильностей відповідно до середнього рівня нами віднесено 78 осіб (12,7%), до високого 83 особи (13,4%) і до вищого 145 осіб (23,5%). Слід зазначити, що до категорії із досить низьким і низьким рівнями однакового розвитку комунікативних і організаторських здібностей віднесено 16 осіб (2,5%).

Отже, в контексті готовності офіцерів-прикордонників до професійної діяльності переважна частина досліджуваних здатна досягати успіху на дорученій ділянці охорони державного кордону, має добрі організаторські здібності, спроможна утворювати міжособистісні відносини, згуртовувати членів колективу, притягувати до себе людей, організувати і направити їх діяльність.

Найважливіша частина досліджуваних, які дещо неспроможні виконувати завдання, де необхідні якості організації, взаємовідносин, управління підлеглим персоналом.

Рівень розвитку комунікативних та організаторських схильностей зазначеної групи досліджуваних вказує на необхідність проведення занять, курсів, тренінгів з метою підвищення ефективності комунікативно-організаторської діяльності, повторного вивчення та прийняття відповідних кар'єрних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аминов Н.А. Синдром "емоціонального сгорання" как вид профессиональной дезадаптации / Н.А Аминов // Профессиональный потенциал, 2002. – № 1.
2. Андрощук О. Ю. Систематизація існуючих ініціативних сценаріїв та адаптація їх до умов військового середовища / О.Ю. Андрощук // Збірник наукових праць, ч. II. – Хмельницький : НАДПСУ, 2005. – №34. – С. 93-95.
3. Балл Г.О. Духовність професіонала і педагогічне сприяння її становленню: орієнтири психологічного аналізу / Г.О. Балл // Профес-

ійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник / [ред. Т. Левовицького, І. Зязюна, І. Вільш, Н. Ничкало]. – К.-Ченстохова, 2000. – С. 217-232

4. Водопьянова Н.Е. Синдром "психического выгорания" в коммуникативных профессиях / Н.Е. Водопьянова // Психология здоровья / под ред. Г.С. Никифорова. – СПб. : СПбГУ, 2000. – 504 с.

5. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посібник [2-ге вид., переробл. і доповн.] / С.Д. Максименко. – К : Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.

6. Психологическая диагностика : учебное пособие / ред. К.М. Гуревича, Е.М. Борисовой. – М. : Изд-во УРАО, 2000. – 304 с.

7. Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности : пособие для специалистов, работающих с персоналом. – М. : ИД "Красная площадь", 1996. – 398 с.

8. Феденко Н.Ф. Некоторые проблемы военной психологии : в 2-х ч. / Н.Ф. Феденко, П.Е. Ельчанинов. – М., 1974.

9. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека / В.Д. Шадриков. – М., 1996.

УДК 159.922.762

ОСОБЛИВОСТІ САМОСВІДОМОСТІ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ

Науменко Н.О., Клименко І.С.

У статті представлено результати дослідження особливостей самосвідомості дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.

Ключові слова: самосвідомість, рівень домагань, самооцінка, синдром дефіциту уваги та гіперактивність.

В статье представлены результаты исследования самосознания детей с синдромом дефицита внимания и гиперактивности.

Ключевые слова: самосознание, уровень притязаний, самооценка, синдром дефицита внимания та гіперактивністю.

In the article presents the results of a study of self-awareness of children with attention deficit hyperactivity disorder.

Key words: self-awareness, self-esteem, attention deficit hyperactivity disorder.

Постановка проблеми. Самосвідомість, яка сприяє досягненню внутрішньої узгодженості особистості, визначає характер і особливості інтерпретації набутого досвіду та виступає джерелом очікувань щодо